7/01 (43)

Γ-limatias

DLACZEGO? (II/2)

Dziś tylko krótkie pytanie:

DLACZEGO cyfrą jedności liczby a_{2040} jest 9? Przecież cyfry jedności wszystkich liczb a_n dla $3 \le n \le 2039$ są siódemkami. A końcówki dwu-, trzy- i czterocyfrowe też wykazują daleko idącą regularność.
DLACZEGO ta regularność nagle się psuje, **DLACZEGO**?

MIĘDZY NAMI OSZUSTAMI (25)

TWIERDZENIE: Dowieść, że dla dowolnej liczby całkowitej dodatniej n oraz dowolnych liczb rzeczywistych $x_1, x_2, \ldots, x_n$ zachodzi nierówność

$$\frac{1}{n}\left(\sum_{i=1}^{n} x_i\right)^2 + \sum_{i=1}^{n} |x_i| \le \sum_{i=1}^{n} x_i^2 + \left|\sum_{i=1}^{n} x_i\right| .$$

Dowód: Dana w treści twierdzenia nierówność jest równoważna nierówności

$$\frac{1}{n}\left(\sum_{i=1}^{n} x_i\right)^2 - \left|\sum_{i=1}^{n} x_i\right| \le \sum_{i=1}^{n}\left(x_i^2 - |x_i|\right) ,$$

czyli

$$\left(\frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} x_i\right)^2 - \left|\frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} x_i\right| \le \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n}\left(x_i^2 - |x_i|\right) ,$$

co daje się zapisać w postaci

$$(4♠) \qquad f(x_0) \le \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} f(x_i) ,$$

gdzie $x_0 = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} x_i$ oraz $f(x) = x^2 - |x|$. Tak określona funkcja f jest ciągła. Ponadto dla $x \ge 0$ mamy $f(x) = x^2 - x$, skąd $f''(x) = 2$, przy czym w zerze funkcja f ma prawostronną pochodną rzędu drugiego równą 2. Podobnie dla $x \le 0$ mamy $f(x) = x^2 + x$, skąd $f''(x) = 2$, a przy tym w zerze funkcja f ma lewostronną pochodną rzędu drugiego równą 2. Ponieważ pochodne drugiego rzędu lewo- i prawostronna w punkcie zero są obie równe 2, zatem $f''(0) = 2$, skąd ostatecznie $f''(x) = 2 > 0$ dla każdego x. Zatem f jest wypukła i na mocy nierówności Jensena zachodzi (4♠), czego należało dowieść.

MIĘDZY NAMI OSZUSTAMI (26)

TWIERDZENIE: W czworokąt wypukły można wpisać okrąg wtedy i tylko wtedy, gdy sumy przeciwległych boków czworokąta są równe.

Dowód: Załóżmy, że w czworokąt można wpisać okrąg. Wtedy z równości czterech par odcinków zaznaczonych na rysunku 1 wynika równość $AB + CD = AD + BC$, co kończy dowód wynikania w jedną stronę.

W celu przeprowadzenia dowodu drugiego wynikania załóżmy, że dany jest czworokąt wypukły $ABCD$, w którym $AB + CD = AD + BC$. Wykażemy, że można wpisać w niego okrąg. Wpiszmy w kąt BAD okrąg zawarty w czworokącie i styczny do jednego z boków BC lub CD (bez szkody dla ogólności możemy założyć, że jest to bok CD). Okrąg taki uzyskujemy przecinając dwusieczną kąta A dwusiecznymi kątów B i D, a następnie biorąc za środek okręgu punkt przecięcia bliższy wierzchołkowi A (rys. 2). Jeżeli okrąg jest styczny do boku BC, dowód jest zakończony. W przeciwnym przypadku prowadzimy z punktu B styczną do okręgu, aż do przecięcia C' z bokiem CD (rys. 3). Wówczas w czworokąt $ABC'D$ jest wpisany okrąg, zatem na mocy już udowodnionej części twierdzenia

$$AB + C'D = AD + BC' .$$

Ponieważ $DC' < DC$ oraz $BC' > BC$, otrzymujemy

$$AB + CD > AB + C'D = AD + BC' > AD + BC$$

wbrew założeniu. Dowód twierdzenia jest zakończony.

JWR

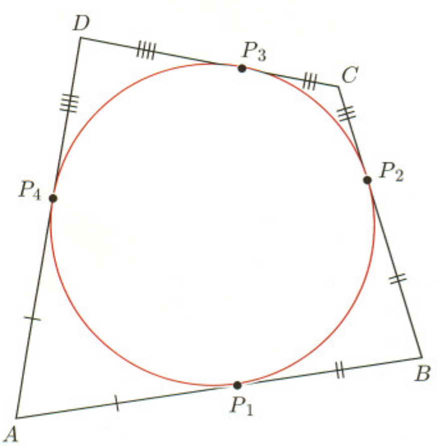

Rys. 1

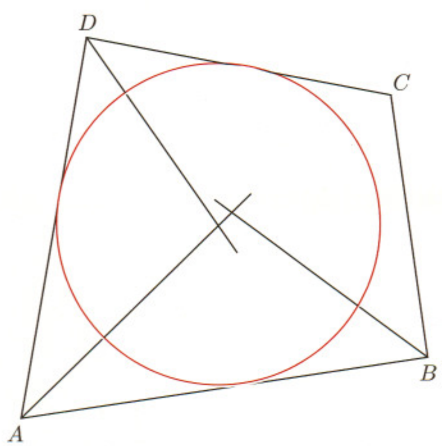

Rys. 2

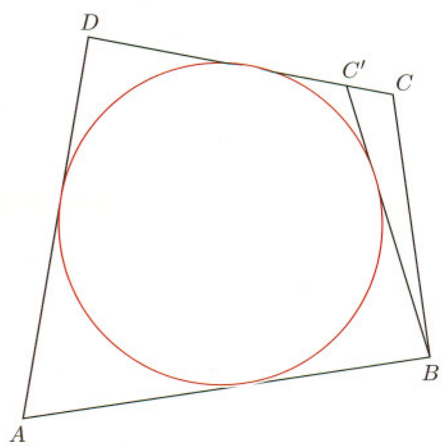

Rys. 3

Korespondencję do Γ-limatiasu prosimy kierować pod adresem:
Jarosław Wróblewski, Instytut Matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego, Plac Grunwaldzki 2/4, 50-384 WROCŁAW; e-mail: jwr@math.uni.wroc.pl